

СЕКЦІЯ 3

АКСІОЛОГІЧНИЙ ФУТУРИЗМ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯКОСТІ Й БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ

УДК 37.017:39(=161.2)

Бондаренко Н. В.

*кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

Косянчук С. В.

*кандидат педагогічних наук, методист
Київської гімназії східних мов № 1
м. Київ, Україна*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Ще Юрій Шевельов у статті «Москва, Маросейка» визначив виклики, під кожен із яких, на переконання Лариси Івшиної, мала бути розроблена державна програма: «Три страшні вороги українського відродження – москва, український провінціалізм і комплекс кочубеїщини» [2; 6].

Перший – що нам робити з москвою – сусідом, з яким у нас неподілена ідентичність? Вони ще з часів Петра й Катерини захопили нашу, живуть у нашому образі й ми їм «заважаємо». Тому що до Петра це була московія, після Петра – стала «Русь». Вони реально взяли наше ім'я. Це була потенційна вказівка на те, що війна можлива. Відповідно треба було готуватися. Другий виклик, за Шевельовим, – «кочубейство» – втягування Москви в Україну для вирішення власних політичних завдань. До сьогодні не подолана проблема. Це «розчахнутість» національного організму, який досі не може усвідомити, що ядро державності тут. І щоб зберегти його й зміцнити, треба ставити завдання на виріст, створити таку модель держави, яка синергізувала б усі продуктивні сили. Третя загроза, на яку вказував Юрій Шевельов, – «провінційність». За визначенням Володимира Панченка, це «втішання чужим second hand'ом або ж демонстрація власної убогості». «Звісно, вона теж лікується програмою, яку ми вважаємо національною ідеєю, –

ідентичність і модернізація. Високий стандарт світового й належне пошанування свого» [2].

Актуальність проблеми національно-патріотичного виховання і громадянської освіти геніально сформулював Шарль Луї де Монтеск'є: «спочатку треба бути поганим громадянином, щоб потім стати гарним рабом». Ліна Костенко ще 1999 року діагностувала: «У нас надто багато поганих громадян» [3, с. 14]. Нині ми є свідками пророчості слів Великої Провидиці й руйнівних наслідків переважання їх критичної маси у вигляді російського повномасштабного вторгнення.

У Статті 8 Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» [6] національно-патріотичне виховання виокремлене як першорядний складник державної політики. Закон визначає поняттєвий апарат, ціннісні орієнтири, принципи, мету, завдання, напрями, особливості формування української національної і громадянської ідентичності як важливих чинників забезпечення національної безпеки України, накреслює шляхи здійснення національно-патріотичного виховання. Суб'єкти освітньої діяльності мають забезпечити національно-патріотичне, військово-патріотичне виховання і громадянську освіту здобувачів освіти, здійснювати науково-методичне забезпечення педагогічної і науково-педагогічної діяльності в частині утвердження української національної і громадянської ідентичності (Стаття 18 Закону).

На виконання Закону України спрямовані методичні рекомендації «Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів», ґрунтовані на наукових дослідженнях і передовому педагогічному досвіді [1].

У I розділі – «*Національно-патріотичне виховання як проблема внутрішньоукраїнської інтеграції*» – обґрунтовано актуальність проблеми; визначено мету й завдання національно-патріотичного виховання; схарактеризовано маркери сформованості патріотизму у контексті кардинальних змін виховної парадигми.

У розділі II – «*Наукові засади національно-патріотичного виховання*» – визначено поняттєвий апарат; актуалізовано педагогічну спадщину й традиції українського національно-патріотичного виховання; унаріжнено Звернення Президента України Володимира Зеленського як вагомий складник національно-патріотичного виховання, обов'язковий для впровадження в освітній процес.

У заключному – III розділі – «*Національно-патріотичне виховання учнівства у процесі опанування основ наук*» – визначено пріоритети національно-патріотичного виховання в умовах викликів Незалежності України. Запропоновано ефективні форми, методи й засоби формування національно свідомого громадянина-патріота на уроках предметів гуманітарного і природничого спрямування – «Захист України», «Українська мова», «Українська література», «Історія». Надано конкретні рекомендації, наведено зразки завдань, що реалізують теоретичні положення. На черзі – розроблення концепту національно-патріотичного виховання й відповідного науково-методичного забезпечення; збір інформації про визначних Українців, які варто видати окремою книжкою. Володимир Панченко [4] закликав: «Частіше згадуймо про перемоги. Адже переможний дух живиться усвідомленням того, що українське не має права бути поганим».

Використана література:

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. *Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації*. Київ: Фенікс, 2022. 64 с. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732103>.
2. Івшина Л. Що не так з «оптикою»? Лариса Івшина – про оптимістичний сценарій для країни. *День*. № 149–150, 24–25 грудня 2021. С. 8–9.
3. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. *Психологія і суспільство*. 2015. № 1. С. 6–15.

4. Панченко В. Тріада Юрія Шевельова. *Український тиждень*. № 1 (114) від 16 січня 2010.
5. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Закон України. *Голос України*. 31.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20/print>
6. Шевельов Ю. Москва, Маросейка. *День*. № 240. 30 грудня 2011.